

Pálmaház - A dzsungel nyitott könyve

*"négy a harmat kezdete óta be nem telhet sohasem:
Krokodiltorok, keselyűgyomor, majomkéz és emberi szem."*

Kipling: A dzsungel könyve

A Fővárosi Állat- és Növénykert Pálmaháza 2000. október 30-án nyitotta meg kapuit, az 1912. május 20-i megnyitása óta immáron negyedszer. A hajdani szépségében pompázó, ám megújult, korszerű technikai háttérrel üzemelő épület egy valódi dzsungeltúra lehetőségét rejti.

A Pálmaház története

A századforduló táján minden valamire való nyugati nagyváros büszkélkedhetett trópusi növényeket bemutató üvegházzal. A városatyák Budapesten is úgy gondolták, hogy a Székesfőváros sem lehet meg Pálmaház nélkül, így tervbe vették egy grandiózus növényház megépítését. A tervezők, egy nyugat-európai tanulmányutat követően a magyar Nizzát kezdetben a Gellérthegyre, majd az Állatkert székesfővárosi kezekbe kerülése után az Állatkert legfestőibb területére, a Nagytó mellé álmodták meg. A Végh Gyula által

tervezett üvegcsarnok és a hozzá csatlakozó hat oldalház Közép-Kelet-Európában máig a legnagyobb ilyen építmény. A botanikai terveket Ráde Károly és Ilsemann Keresztély készítette.

A Pálmaházban bemutatott fajok összetétele folyamatosan változott, az egyik oldalházat 1922-től terráriummá alakították át, a krokodilok pedig 1934-től kaptak helyet a nagytó felé eső félköríves csarnokban, a kávézó helyén. Az oldalházak közül az egyikben broméliák és orchideák, egy másikban pedig a kaktusz és szukkulens gyűjtemény kaptak helyet.

A II. Világháború alatt a bombázások miatt az üvegházat beborító hatalmas üvegtáblák hamar betörték, megsérült az acélszerkezet, sőt a krokodilmedencét fűtő termálvíz vezetéket is bombatalálat érte. Fűtés hiányában a növények többsége és az állatok mindegyike elpusztult. A krokodilok vízbe fagyott tetemét csak az ostrom után, tavasszal lehetett a medencéből kiemelni.

A Pálmaház első újranyitására 1952. december 20-án, Rákosi Mátyás születésnapja alkalmából került sor, ekkor a főcsarnokot látogathatta a közönség, majd évente két-két oldalházat újítottak fel és népesítettek be.

A műszaki állapot fokozatos romlása miatt a hetvenes évek elejétől a bukósisakos évek íródtak az épület történetébe. A lépten-nyomon beszakadó üvegtáblák és az elrozsdásodott, megsüllyedt vasszerkezet miatt az épületet 1976-ban ismét be kellett zárni. Néhány év tűzoltás-szerű renoválás után sikerült a Pálmaházat 1981-ben harmadszor is megnyitni, bár az elkövetkező évek sem lehettek zavartalanok, hiszen hol az egyik, hol a másik oldalház szorult kisebb-nagyobb tatarozásra. A tüneti kezelés azonban nem orvosolta a baj gyökerét, a teljes rekonstrukció elindítása halaszthatatlanná vált.

1991 februárjában harmadszor is bezárta kapuit a Pálmaház és azóta –több mint 10 évig– folyamatosan zárva volt. A munkálatok olykor évekre is leálltak vagy forráshiány, vagy műszaki-tervezési problémák miatt. A kivitelezés során 1997-ig a teljes acélszerkezetet megerősítették vagy kicserélték, szigetelték a teljes épületet, két oldalházat alámélyítettek és galériát építettek bennük, az egész üvegfelületet makrolonra cserélték és megkezdték az Akvárium bontási munkáit is. 1998-ban a Fővárosi Önkormányzat a rekonstrukció befejezéséhez 140 millió forinttal egészítette ki a költségvetést. Ennek nyomán az Állatkert elkészíttette az Akvárium rekonstrukciójához szükséges építészeti kivitelezési és vízgépészeti terveket is, ám 1999 elejére kiderült, hogy azok megvalósítása a Pálmaház-Akvárium együttes rekonstrukciójához biztosított összeget is meghaladják. Így a Főváros a Pálmaház Akvárium nélküli rekonstrukciójának befejezése mellett döntött, sőt mi több, ésszerű kompromisszumok után a pálmaházi kivitelezés műszaki tartalmát is csökkentette. A biztosított 140 milliós pótköltségvetésből, az eredetileg elkülönített költségvetés maradványkeretéből és az Állatkert erre a célra elkülönített saját forrásából a rekonstrukció befejező szakasza 2000 júniusában újra elkezdődhetett, mely során elkészült a parabola csarnok nagy főfalának statikai megerősítése, a makrolon fedés, bádogozás, szigetelések, aljzatok, burkolatok, járőrfelületek, nyílászárók, fűtési, szabályozási rendszer, villanyszerelés befejezése, a légtechnika elkészítése, az épület 1 méteres környezetének rendezése.

A zöld kincs

"... a Legöregebb Varázsló elkészült minden dologgal. Először a Földdel készült el; azután a tengerrel; azután azt mondta az állatoknak, hogy előjöhetnek és játszadhatnak."
Kipling: Az elefántkölyök

A trópusi erdők a földi élet legváltozatosabb élőhelyei, a biológiai változatosság kincstárai. Az esőerdőket méltán nevezik a Föld tüdejének, hiszen hatalmas felületükkel a légkör egyre emelkedő szén-dioxid szintjét csökkentik, helyette fotoszintézissel oxigént termelnek, sőt a szálló port is megkötik a levelek felületén. Időjárás-szabályozó tényezők, a bioszféra víz-körforgásában jelentős szerepük van. Ha eltűnnek az esőerdők a Föld színéről, hiányukban árvizek és aszályok pusztítanak. Ennek ellenére az ember irtja az erdőségeket, a veszteség napról napra felbecsülhetetlen, pedig a fakitermelés vagy az erdőégetés nyomán kialakított földekre sanyarú sors vár, termőrétegüket hamar elmossa az eső. Ahol néhány hónapja még áthatolhatatlan dzsungel lélegzett, ott most kopár, holdbéli tájra emlékeztető elhagyott földek próbálnak magukhoz térni reménytelenül.

A Föld trópusi erdőségeiben már eddig is számtalan, az ember számára hihetetlenül fontos dologra bukkantunk, mint gyógyszerek alapanyagai (a délkelet-ázsiai kígyógyökér kivonatá-

ból pl. szív- és érrendszeri, emésztőszervi betegségek, sőt skizofrénia kezelésére alkalmas gyógyszert nyernek, egy madagaszkári gyomnövény pedig a fehérvérűség kezelésében segít), táplálékforrások (számos haszonnövény a dzsungel mélyén élő növények nemesített változata, mint pl. a banán, ananász, kávé, amerikai mogoró, vagy az ázsiai bankivatyúk házasított változata), ipari nyersanyagok (mint pl. a gumi, a kaucsukfa nedvéből készül, vagy különleges fák, mint az ébenfa vagy a vörös mahagóni).

Első megnyitásakor a Pálmaház inkább fajok szisztematikus bemutatására törekedett és a maga nemében kiváló, sőt értékes gyűjteménynek adott otthont. Az ökológiai válság idején azonban az állatkerti bemutatás célja megváltozott. Megismertet, a tapasztalatokon keresztül tanít és ami a legfontosabb, olyan viselkedésmintákat mutat meg, amelyek segítségével a látogatók környezettudatos viselkedése erősödik. A megújult Pálmaház most a trópusi erdőkről szóló mesét mond el. A világ legfontosabb régióinak állat- és növényvilágát mutatja be. Az oldalházak egy-egy gazdag élővilágú terület faunájából és flórájából adnak ízelítőt földrajzi térségek szerint.

"Isten veletek! Én most megyek a nagy zöldessárga, kövér Limpopo folyóhoz, melynek partja telis-tele sűrű fákkal, hogy megfigyeljem, mit eszik ebédre a krokodilus."
Kipling: Az elefántkölyök

Tana - Afrika

A kelet-afrikai Tana rezervátum a területén kanyargó folyó után kapta a nevét.

A nagycsarnokban futó bővizű patak partjain dús a vegetáció. Az esőerdőben kanyargó ösvényen –igazi- dzsungelben gyalogolhatunk. A 110 éves, 15m magas főnixpálma társat kapott, így hosszú évek várakozása után talán kiderülhet, hogy milyen nemű. Szerencsés esetben a madarak ehetnek a nőnemű pálmán megjelenő datolyából is. A sejtelmes csendet mindenfelől a víz csobogása, a színes, dominánsan kék színű énekesmadarak dalolása, a szarvascsőré madarak érdes hangja töri meg. Énektudásban és tehetségben a pettyes pálmaringó viszi a pálmát, dala fület gyönyörködtető. A J3 oldalházban a nílusi krokodil fiú csobban a medencébe.

Khao Yai, Nusatenggara - Délkelet-Ázsia

Khao Yai Thaiföld legrégebbi nemzeti parkja, Nusatenggara pedig Bali, Florest, Kelet-Timor és a Kis-Szunda szigetek maláj neve.

A J1 oldalházban Lyle repülő kutyái lógnak kedvenc helyükön, az első tartóoszlop mellett. A tízfős, öt hímből és öt nőtényből álló denevércsapat főleg szürkületkor élénkül fel, ekkor keresgélnek táplálékukat is, mely gyümölcsökből áll. A bőrvitorlájukat maguk köré csavaró, fejfelé lógó állatok érdeklődve szemlélik a látogatót, hiszen jól látnak. A nagyfrekvenciájú hangokra heves fülmozgatással válaszolnak, bár ők a kisdenevérektől eltérően nem ultrahangok kibocsátásával tájékozódnak.

A B2 oldalházban a mézevő szivárványlóri csapat zajong, apró kínai fürjek, pagoda seregélyek, dayal-rigók és narancs majnák társaságában.

Okefenokee, Chirripo - Közép- és Dél-Amerika

Okefenokee az USA-ban fekvő mocsár, Chirripo pedig Costa Rica folyója, mely rövid út után a Karib-tengerbe ömlik.

A nagycsarnok két vízese felett zöldszárnú arák üldögélnek és rikoltoznak.

A B1 oldalházban a mississippi aligátor pár, a 60 éves nőstény Samu és a 40 esztendő hím Ali fürdőzik a mocsárban, szemes teknősök figyelik a tangarák, motmotok hancúrozását. A páratartalom itt a legmagasabb, jóval 80 % felett van, az európai látogatónak fojtogató, a fülledt meleg szinte elviselhetetlen.

A J2 oldalház bejáratánál a közönséges selyemmajmok ötfős fiúcsapata üdvözlí a felfedezőket. Az oldalházban epifita növények, azaz orchideák és broméliák között tízféle lepke szárnyal. A Lepk kertből már megismert fajok egy része és természetesen a zárt térhez jobban alkalmazkodó lassú röptű új fajok is csaponganak idebenn, egyik virágról a másikra, esetleg a friss gyümölcsökre szállva. Néhány hét múlva az apró kolibrik fantasztikus röptét is megleshetjük.

Arubonite - A világ

Arubonite a Kolombusz által felfedezett Hispaniola folyója.

A B3 oldalházban a nedves környezetben élő színesen csillogó nyílméreg békák, a szárazabb területeken előforduló hüllők, mint a rinocérosz leguán vagy az óriáskígyók terráriumai mellett floráriumok és inszektáriumok búvólik el a szemet. Vagy éppen borzongatnak.

Európai trópus a megfáradt utazónak

A nagycsarnoktól bambuszfüggönnyel elválasztott, eredetileg kávézónak épült, majd krokodilházként működő kis félköríves csarnok ismét a régihez hasonló hangulatú, szecessziós kávézóval várja a vándort a rövid világszerű útja után. Bár még ideiglenes berendezéssel nyílik meg a Pálmaházi Kávézó, a jövő évtől korhű bútorokkal és a hajdanihoz hasonló festői kilátású terasszal működik majd.

A trópusok meghódítása

Természetesen a trópusokon élő emberek felismerték és használták is a forró égöv által kínált lehetőségeket. Az őshonos növények közül az emberi fogyasztásra alkalmasakat gyűjtötték, nemesítették, azután termesztették is. A dzsungelbeli sétánk során találkozhatunk trópusi haszonnövényekkel is, mint a bors, az illatos fahéj, kaucsuk, kávé, kókusz, szegfűszeg vagy a bódító hatású bételdió.

A Pálmaház látogatóit a szimat-dobozok segítik a játékos megismerésben.